

Mihkel Tiks
Tanel Tiks

**Ja kui teile
siin ei meeldi ...**

KOOLIROMAAN

Korrektuuri lugenud Hanna Veskioja
Kujundanud Virge Ilves

Esitrükk: Revalia, 1991

© Mihkel Tiks, Tanel Tiks ja kirjastus Tänapäev, 2021

ISBN 978-9916-17-031-1

Trükitud AS-i Pakett trükikojas

Sisukord

Esimene osa. Vanas koolis

Esimene peatükk. Tarkusepäev	9
Teine peatükk. Laupäev	16
Kolmas peatükk. Staraja tšerepahha	33
Neljas peatükk. Madisson ja tema spordimehed	44
Viies peatükk. Pinksipäev	49
Kuues peatükk. Koolivaheaeg maal	61
Seitsmes peatükk. Mardipäev	69
Kaheksas peatükk. Tuletõrjevõistlused.....	80
Üheksas peatükk. Nääripidu	91
Kümnes peatükk. Näärid maal	110
Üheteistkümnes peatükk. Õnnetus	125

Teine osa. Uues koolis

Esimene peatükk. „Põuavälg“	133
Teine peatükk. „Põuavälg“-mäng	146
Kolmas peatükk. Kruubisõda	156
Neljas peatükk. Pingu	181
Viies peatükk. Ilutulestik	196
Kuues peatükk. Amööb	213
Seitsmes peatükk. Kassihaigus	226
Kaheksas peatükk. Dokumendid	238
Üheksas peatükk. Üks kaunis kevadine koolipäev	247
Kümnes peatükk. Viimnepäev	280
Epiloog	292

ESIMENE OSA

Vanas koolis

Tarkusepäev

Kristjan ärkas ilge kisa peale. Loomulikult polnud see keegi muu kui Mõhk, kes täiest kõrist laulda üürgas. Ta oli pähe toppinud Kristjani troopikakiivri ja vedas sangapidi järele spordikotti. Kaelas rippus Mõhul Kristjani fotokas. Tahes-tahtmata tuli jälle õega jändama hakata, sest oma Smenat ei saanud lasta ära lõhkuda. Alles eile oli ta käinud vanalinnas igasuguseid urkaid pildistamas. Tuli Mõhk kuidagimoodi käeulatusse meelitada ja oma kallis aparaat kindlast surmast päästa.

„Mis sul seal kotis on?“ tegi Kristjan võimalikult heatahtliku näoga juttu.

Mõhk ei teinud väljagi.

„Sammu-des, sammudes

lähme ahvikasse me ...“ lõugas ta edasi. Jäi siis äkki vait ja heitis igatseva pilgu Kristjani riiulile taskulambi suunas. Mõhu peas oli ilmselt küpsenud järjekordne utoopiline plaan. Kas ei lohistanud ta spordikotiski mõnda väärtuslikku asja? Mõhk kuritarvitas sageli oma varast ärkamist ja tegi Kristjani toas inventuuri.

„Kuhu sa t ä n a minema hakkad?“ uuris Kristjan. Mõhk paistis meelitatud, et suur vend temaga nii viisakalt juttu teeb, kuid jäi igaks juhuks ohutusse kaugusse.

„Sind ma oma ahvikasse küll ei võta,“ teatas ta otsustavalt.

„Kas sa teed seal Aafrikas pilte ka?“

Mõhk luristas ninaga ja noogutas.

„Kuule, seal ei ole filmi sees,“ ütles Kristjan hoolitseva häälega. Mõhule ei avaldanud see mingit mõju.

„On küll, ma ise vaatasin.“

„Ära valeta,“ vihastas Kristjan, „sa ei saa teda lahtigi!“

„Vanaema aitas.“

Kristjan oli paugupealt voodist väljas. Mõhk kadus välgukiirusel, vaatamata oma paksusele ja lühikestele jalgadele. Smena käis kolksudes vastu uksepiita. Mahakukkunud kiiver ja lössis spordikott jäid tunnistama Mõhu äsjast reisiplaani.

Nüüd nägi Kristjan midagi jubedat. Uus koolipintsak ja viigipüksid olid ähvardavalt tooli peal valmis.

Täna oli 1. september.

Kõik viis eelmist kooliaastat oli Kristjan käinud ühe ja sama pintsakuga, mis nüüd lõpuks ometi väikseks jäi. Üldiselt olid igasugused uuendused ebameeldivad, kuid siiski oli päris mõnus näha, et ka tema on millestki välja kasvanud. Aga täna lohutas see vähe.

Köögis ootas järjekordne mannapuder, mida vanaema oli Mõhu tellimise peale teinud. Ise kõrvuni moosine, matsutas Mõhk juba ei tea mitmendat taldrikutäit ega pannud venna ilmumist tähelegi. Kristjan tegi endale võileiva, nosis selle vanaema südamerahustuseks ära ning keeldus Mõhu meeleheaks kategooriliselt pudrust. Aega oli küll, kuid vanaema närvas laua ääres, nagu peaks tema ise 6.a klassis oma haridusteed jätkama.

Koolimajani oli paarsada sammu, kuid sedagi teed oli Kristjan lühendanud. Ta puges läbi aiaaugu või ronis üle plangu, olenevalt meeleolust. Ehkki enam lähemal elada ei saanud, kippus Kristjan üle päeva hiljaks jääma. Vahetunnis lidus ta aga koju, et asju järele tuua või niisama kodus olla.

Täna pressis Kristjan end läbi suvega kitsaks jäänud aiaaugu ja löntsisis üle spordiplatsi kooli suunas.

Koolimaja seisis paraadusega Vabaduse puiestee poole. Tänavast eraldas teda lipuväljak hõbekuuskede, kadakate, elupuude ja risti-rästi hekkidega. Kõik see kokku tekitas paraja džunglitunde. Sinna minek oli õpilastel kategooriliselt keelatud. Välja arvatud siis, kui tuli lehti riisuda või jalgteed kõblata. Ometi olid kõik kampsade salakoosolekud peetud just nimelt seal. Keelutsoon lõppes kahe kivisöehunniku juures. Koolimajja käidi tagauksest, mille kolmest poolest kaks seisid alati lukus. Nii olid mõisted „maja ees“ ja „maja taga“ ammugi segi läinud.

Koolimaja ees seisis mitu salkkonda. Otse loosungi „Tere, kool!“ all ajasid juttu Luik ja Tursa, verivärsked 6.a. klassi õpilased. Intelligentselt kahvatu Luik oli esimesest klassist peale olnud aeglane ja soliidne. Tõmmunahaline Tursa, valge pluusi saba tagant väljas, paistis tema kõrval nagu tükk maad noorem. Üldse ei sobinud talle uhiuus diploka, millega ta kogu aeg uhkelt vehkis. Mõlemad seletasid korraga ega kuulunud absoluutselt, mida teine rääkis. Veidi eemal vestlesid Paul, Anton-Ulvar ja Järviste, lillekimbud kilekotis. Kõik tundusid kuidagi suured ja siledad. Koduste jutud Kristjani kohutavast kasvamisest ei pidanud jälle paika. Hea, kui ta oma eelviimase koha kehka rivis säilitab. Tagapool seisis ainult 14-aastane Mini-Pets. Klassi kõige pikem, Järviste, võis nüüd, nagu näha, juba mata klassi aknast sisse vaadata.

Kristjan võttis suuna Luige ja Tursa poole. Isikliku võrri omanik Tursa seletas midagi Michael Knighti superautost, aga Luik püüdis temalt oma tulevase sääreväristaja jaoks juppe välja kaubelda. Kristjanile ei olnud kumbki probleem eriti südamelähedane ja ta vaatas ringi, kus veel nende omasid paistab. Järsku hakkasid kõik uksest sisse trügima.

Koolimajas valitses üleüldine segadus. Eelmisel aastal polnud kellegi oma klassi. Iga tunni lõpus tuli kolid kokku korjata ja edasi järgmisse kohta rännata. Seetõttu ei teadnud nüüd keegi õieti,

millise ukse juurde koguneda. Üldiselt peeti oma klassiks seda, kus andis tunde klassijuhataja, kuid Kristjanit ei aidanud seegi, sest nendel polnud klassijuhatajatega vedanud. Joonistusõpetaja Leo Leedu läks poole neljanda klassi pealt ära multifilme tegema, teda asendanud abikaasa Maie Leedu aga lahkus viiendas klassis dekreeti. Kevadeni aeti kuidagi ilma juhatajata läbi. Nüüd laskis keegi lahti õudusjutu, et nende uueks klassijussiks tuleb Peetmann. Polnud näha ka ühtegi õpetajat, nagu enamasti ikka, kui neid tõesti tarvis läks. Nii ei saanud ka kellegi käest küsida. Korruga märkas Kristjan oma pikka kasvu ja hea õppeedukusega klassiõdesid ajalookabineti ukse juures. See oli hea märk.

Ajalooõpetaja Märt Metssaar oli alles kooli tulnud, rääkis tunnis ka sellest, mida õpikus ei olnud, ega eelistanud plikasid. Kohe ilmuski Metssaar kohale, lipsuga nagu alati. Ta kamandas kõik kahekaupa ritta ning asus ise rivi eesotsas saali poole minema. Kristjan haakis ennast ikka veel jahuvatele Luigele ja Tursale sappa. Naaberklassid, keda nende toimekad naisklassijuhatajad alles üle lugesid, jälgisid 6.a minekut kadedusega.

Kitsas võretatud akendega võimla oli käepäraste vahenditega aulaks muudetud. Seinapealt naeratas viielt ühtemoodi plakatilt vastu viis vasikavaimustuses oktoobrilast. Nad seisid selge sinitaeva all, ranitsad seljas ja kukeaubitsad võidukalt pea kohale tõstetud.

Kui viimased klassid olid saali sisse pressitud, tõmbas Valve Peetmann ukse kinni ja jäi ise selle kõrvale vahti pidama. Nagu viimastel aastatel kombeks, võttis esimesena sõna uus direktor.

„Mina olen meie kooli uus direktor,“ seletas lühikest kasvu energiline paksuke.

„Kas see on siis direktor?“ imestas Tursa. „Mina arvasin, et see on murumuna.“

Selle peale hakati ümberringi itsitama ja see, et uus direktor on murumuna, levis kohe üle kogu saali.